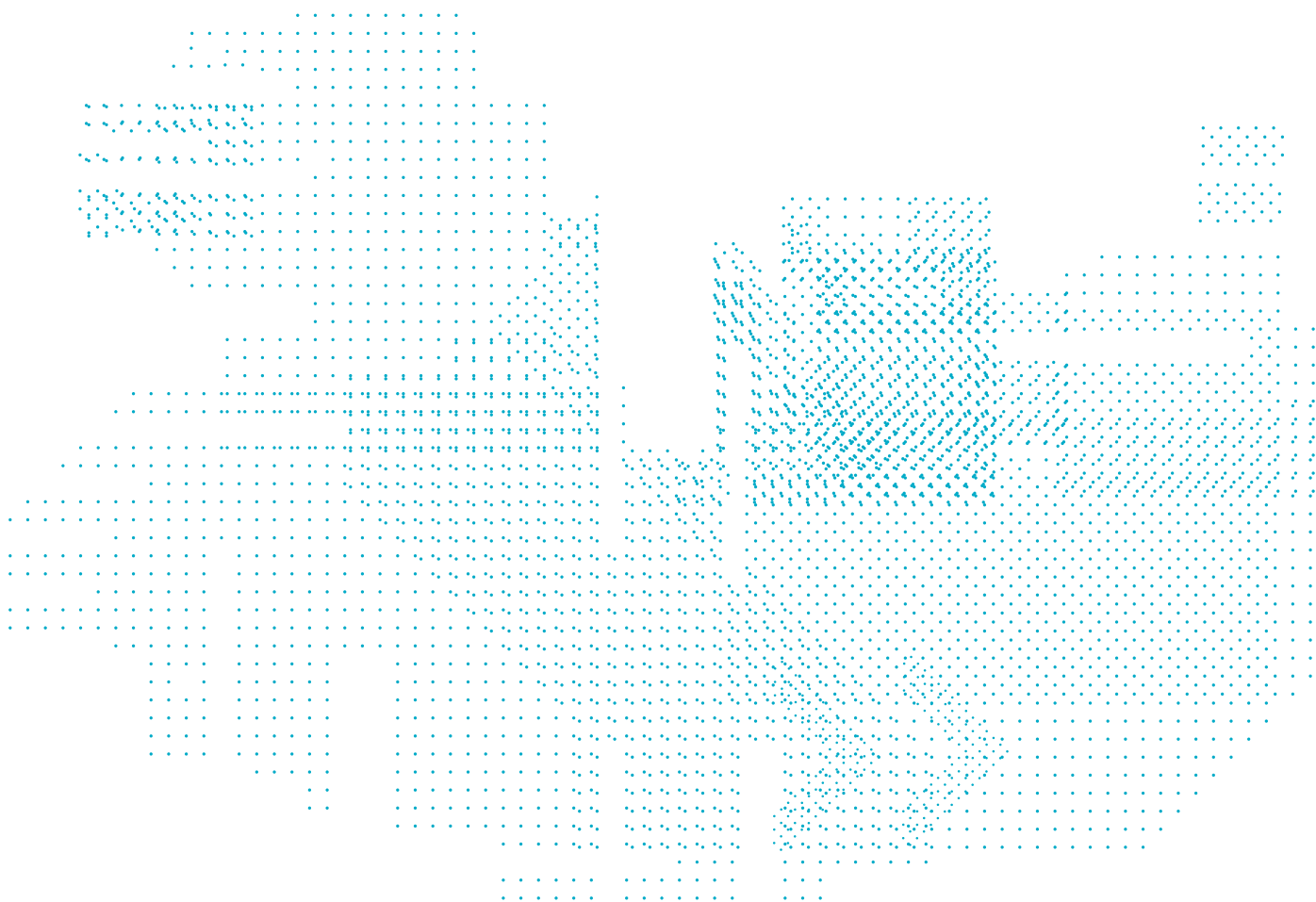

Катрін Бьоттгер, Агнешка Лада (редакція)

#EngageUkraine

Громадська активність українців в Польщі та Німеччині

ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКИХ СПРАВ
Європейський відділ

Публікація підготовлена Інститутом Громадських Справ у Варшаві (Польща) спільно з Інститутом Європейської Політики в Берліні (Німеччина)

Публікацію підготовлено в рамках проекту "Українці в Польщі та Німеччині - громадська та політична діяльність, очікування та можливості" за сприяння Польсько-німецького фонду сприяння розвитку науки та стипендійної програми "Наука і суспільство", яка реалізується завдяки дотації Фонду ПЗУ.

Дослідницький колектив:

Інститут Громадських Справ: Андрій Корнійчук, д-р. Агнешка Лада, Юстина Сегеш Фрелак, Лукаш Венерські.

Інститут Європейської Політики: Д-р. Катрін Бьоттгер, Шівон Калтенбехер, Людмила Мельник, Магдалена Паталонг, Юліан Плоттка, Ріхард Штайнберг

Рецензія методології: д-р. Міхал Ґарапіх, д-р. Едіт Піхлер, Юрій Таран

Рецензія публікації: д-р. Магдалена Лешінська

Переклад на українську мову: Андрій Корнійчук.

Редакція: Катерина Гринюк, Людмила Мельник.

Розповсюдження матеріалів Інституту Громадських Справ частково або повністю можливе лише за згодою видавця. Використання цитат та даних дозволено лише за наявності посилання на основне джерело інформації.

© Copyright by Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2016

Видавець:

Fundacja Instytut Spraw Publicznych
00-031 Warszawa, ul. Szpitalna 5 lok. 22 tel. (22) 55
64 260, faks (22) 55 64 262
e-mail: isp@isp.org.pl www.isp.org.pl

Вступ

Події в Україні, починаючи з 2013 р., поставили Європейський Союз та його країни-члени перед новими викликами, які пов'язані з процесом підтримки демократизації України та наближення її інституцій та суспільства до європейських стандартів і цінностей. У цьому контексті важливу роль відіграють громадяни України, які тимчасово або постійно перебувають поза межами батьківщини і можуть зробити чималий внесок у розвиток своєї країни. Важливо підкреслити, що ця група не є однорідною. Серед українців, що живуть за кордоном, можна знайти групи громадських активістів, які провадять активну суспільну та політичну діяльність з метою підтримки України. Серед прикладів такої підтримки – надання гуманітарної допомоги чи представлення голосу країни в засобах масової інформації. Разом з тим, є й ті, хто є менш активними в традиційному розумінні цього поняття, проте озвучують свою громадянську позицію за допомогою соціальних мереж та нових технологій. Як показало дослідження, представлене в даній публікації, саме активні українці за кордоном можуть поширювати європейські цінності та знання про Європейський Союз і стати надійним партнером Німеччини та Польщі у сфері підтримки розвитку громадянського суспільства в Україні. Саме їхній досвід, активна діяльність та знання власної країни є запорукою успішної співпраці, тому уряди таких країн як Польща та Німеччина повинні бути зацікавлені у відповідній підтримці громадської активності української спільноти. Разом з тим, цільова підтримка вимагає розуміння громадської діяльності українців у цих країнах.

Враховуючи вищезазначене, Інститут Громадських Справ (Варшава, Польща, пол. Instytut Spraw Publicznych) та Інститут Європейської Політики (Берлін, Німеччина, нім. Institut für Europäische Politik) прийняли рішення провести спільне дослідження¹ громадської активності українців. Це рішення зумовлено насамперед тим, що обидві інституції у своїй діяльності відводять важливе місце демократизації України та процесам, що з нею пов'язані. Крім того, вже багато років Польща та Німеччина є привабливими для українців, котрі прибувають до цих країн в пошуках роботи та для здобуття освіти. Вартим уваги є також бажання урядів Польщі та Німеччині докласти

¹ У даній статті представлені лише частково результати цілого дослідження.

активних зусиль для вирішення конфлікту між Росією та Україною та зробити свій внесок у політику ЄС щодо вирішення конфлікту. Беручи до уваги саме ці факти, можна поставити тезу про те, що громадяни України в обох аналізованих країнах можуть бути зацікавлені в тому, щоб мати певний вплив на політику Берліну та Варшави щодо України. Результати дослідження і розроблені на основі них рекомендації є, таким чином, також актуальними для широкого європейського загалу.

Мета дослідження

Основною метою даного дослідження є представлення різноманітних форм громадської активності українців, аналіз самоорганізації та співпраці представників української спільноти в Німеччині та Польщі, а також оцінка їхньої мотивації до діяльності поза межами своєї держави. Крім того, важливою частиною дослідження є аналіз проблем, які стоять перед активістами в обох державах та представлення шляхів їх вирішення. У висновках та рекомендаціях дослідження показано не тільки те, як українці можуть більше професіоналізувати свою громадську діяльність за кордоном, але й як уряди обох держав, на території яких вони перебувають, а також керівництво ЄС та України можуть долучитися до процесу інституціоналізації активності, спрямованої на підтримку європеїзації та демократизації України.

Методологія та термінологія

Загалом, в Польщі та Німеччині було проведено 88 напівструктурованих поглиблених експертних інтерв'ю (по 44 інтерв'ю у кожній країні) з українськими активістами (по 32 респонденти в кожній країні) та експертами (по 12 респондентів в кожній країні). В ролі експертів виступали громадяни України, Польщі та Німеччини, які в основному через свою професійну діяльність або просто через інтерес до України мають досвід співпраці з українськими організаціями та можуть оцінити громадську активність українців в обох країнах. Серед них були науковці, журналісти, релігійні діячі, керівники неурядових організацій, державні службовці, німецькі та польські політики. В ролі активістів виступали представники української громади в обох країнах, котрі впливають на демократизацію країни походження індивідуально, беручи участь у неформальній діяльності або допомагаючи формально – найчастіше через громадські організації, які вони представляють, або через релігійні установи та державні інституції.

У Польщі інтерв'ю проводилися з серпня до листопада 2015 р., а в Німеччині – з липня до жовтня 2015 р. Інтерв'ю були записані на диктофон, після чого вони були транскрибовані та проаналізовані на основі методу якісного аналізу.

При виборі респондентів особлива увага приділялася неоднорідності респондентів. Дослідники мали на меті опитати представників якомога більшої кількості організацій та ініціатив, які працюють в різних сферах. На основі аналізу загальнодоступних документів організацій та неформальних ініціатив були відібрані перші респонденти, громадська діяльність яких пов'язана з Україною. Під час другого етапу формування вибірки був використаний метод снігової кулі. Респонденти походили не лише зі столиць країн, Варшави та Берліна, інтерв'ю проводилися також в інших населених пунктах для того, щоб відтворити регіональну різноманітність української міграції в обраних країнах. В Польщі інтерв'ю проводилися в таких містах як Варшава, Люблін, Жешув, Перемишль, Ольштин, Гданськ, Вроцлав, Ельблонґ тощо. У Німеччині дослідники відвідали респондентів, які проживають в північних, південних, східних та західних федеральних землях країни. Група українських активістів була представлена як особами, які займалися громадською діяльністю до Євромайдану, так і тими, які стали активними після подій кінця 2013 року чи після початку конфлікту між Україною та Росією. Сфери громадської діяльності охоплюють освіту, політику, гуманітарну допомогу, спорт та релігію.

Варто підкреслити, що дослідження не є репрезентативним, тому із отриманих відповідей можна зробити лише загальні висновки щодо специфіки української активності в Польщі та Німеччині. Опитування дало можливість лише частково описати загальні риси громадської активності та краще зрозуміти мотивацію активістів. На основі проаналізованих відповідей були опрацьовані рекомендації щодо покращення умов громадської діяльності українців у Польщі та Німеччині в найближчому майбутньому. Повна версія дослідження була опублікована польською та німецькою мовами у травні 2016 р., у друкованому та електронному вигляді².

Під час інтерв'ю в Польщі респонденти в багатьох випадках називали себе *мігрантами*. Для опису активності цієї групи українців дослідники застосували терміни *старі мігранти* (імміграція до 2013 р.) та *нові мігранти* (що приїхали після 2013 р.).

²Agnieszka Łada and Katrin Böttger, eds., #EngageUkraine. Zaangażowanie społeczne Ukraińców w Polsce i w Niemczech. Katrin Böttger and Agnieszka Łada, eds., #EngageUkraine – Engagement der Ukrainer in Polen und Deutschland" (Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, Maj 2016). [Електронний ресурс] – Режим доступу: польською мовою: <http://www.isp.org.pl/publikacje.1,896.html> та німецькою мовою: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2016/05/EngageUkraine.-Engagement-der-Ukrainer-in-Polen-und-Deutschland>

Додатково в аналізі використовується поняття *середовище національної меншини* для опису громадян Польщі українського походження, котрі мають офіційний статус національної меншини та найчастіше долучаються до розвитку України за допомогою таких формальних структур як Об'єднання українців у Польщі. У дослідженні у випадку польських респондентів, не використовується термін *діаспора*, тому що жодна з аналізованих груп не виявила сильної ідентифікації з даним поняттям. Респонденти *національної меншини* пояснювали це також історичною специфікою їхнього перебування (поняття історичних земель) в даному регіоні Європи. Коли йдеться про всі групи, то вживається термін *українська спільнота* або *українські активісти*.

У випадку Німеччини термін *діаспора* використовувався лише тоді, коли мова йшла про загальну українську діаспору в Німеччині. Разом з тим, використовується термін *стара діаспора* по відношенню до тих респондентів, які себе з нею асоціюють. Мова йде в більшості про українців, які, в першу чергу, вже декілька поколінь живуть у Німеччині та відповідають окремим критеріям діаспори.³ Щоб краще описати специфіку українського середовища до та після подій Євромайдану, використовується термін *діаспорична спільнота* (анг. *diasporic community*). Це пов'язано з тим, що респонденти у Німеччині часто відмежовувалися або не асоціювали себе з поняттям *стара діаспора* або *діаспора*. Тому під поняттям *діаспорична спільнота* розуміється група українців, яка з листопада 2013 р. уже займалася активно громадською діяльністю з метою підтримки України або лише почала це робити.

³ Класичне поняття діаспори охоплює такі критерії як спільна країна походження, колективна пам'ять, сприйняття діаспор в інших країнах та спілкування з ними, а також існування протягом декількох поколінь.

Громадська активність українців в Польщі та Німеччині:

ГОЛОВНІ ВИСНОВКИ

Громадська активність українців за кордоном, спрямована на підтримку своєї держави, її громадян та процесу реформ на батьківщині, мала багато спільних рис в обох аналізованих країнах. Різниці в активності українців залежали від рівня інтеграції в польському та німецькому суспільствах, географічної, культурної та мовної близькості, а також від політик щодо української спільноти в обох країнах. Частково помітні різниці в діяльності активістів виникали також із сприйняття російсько-українського конфлікту (зокрема, Анексії Криму та війни на Сході України) польським та німецьким суспільствами.

Громадяни Польщі із самого початку війни були переконані у тому, що Росія виступає у ролі агресора. У дослідженні Інституту Громадських Справ та Фондації Бертельсмана, яке проводилося у лютому 2015 р., більшість поляків (61%) вбачала в Росії агресора та вважала, саме ця країна несла повну відповідальність за події в Україні. В той же час, думка громадян Німеччини розділилася порівну – 43% опитуваних вважало, що кожна з країн частково винна у виникненні конфлікту і подальших військових діях. Беручи до уваги результати опитування, варто підкреслити, що ставлення польського суспільства до українських мігрантів та національної меншини є значною мірою позитивним, а інтерес до їхньої діяльності є вищим, ніж у Німеччині. Щоправда, частина громадян Польщі, з огляду на історичну спадщину відносин між країнами, все ще частково керується негативними стереотипами у своєму сприйнятті України та її громадян, що і викликає певну скептичність по відношенню до діяльності українських активістів в цій країні. У Німеччині для української спільноти дуже великим викликом стала байдужість суспільства та загальне слабе розуміння подій в Україні серед німецьких громадян.

Дослідження активності українців у Польщі та Німеччині не є репрезентативним, тому на його основі не можна зробити узагальнюючих висновків чи відтворити усю багатогранність активності українців. Проте отримані результати дають можливість краще зрозуміти та оцінити подібні та відмінні риси громадської активності українців у Німеччині та Польщі на користь своєї держави, а також мотиви їхньої діяльності, взаємовідносини між ними та соціальне середовище активності.

Мотивація та цілі діяльності

Українці, які проживають у Польщі та Німеччині, у своїй діяльності керуються подібними цілями. У першу чергу, до них належать солідарність із співвітчизниками в країні походження, прагнення миру, свободи для України, підтримка європейського напрямку розвитку держави, її політичної та економічної незалежності.

У період, що передував Євромайдану, українців у Польщі і Німеччині гуртувало почуття національної ідентичності, необхідність віднайти себе у новому середовищі та потреба приєднатися до суспільно активних людей, які мали подібні інтереси та бажання підтримувати один одного. Перебування у такого роду групі дозволяло відтворити хоча б частку батьківщини під час проживання на чужині.

Серед інших причин, які вплинули на мотивацію українців, варто назвати різні можливості, які створювало перебування в активному середовищі, а також риси характеру конкретної особи, які схилили її до більш активної діяльності в структурах української спільноти за кордоном. На думку українців в Польщі, до громадської діяльності їх схилили можливості, які створює країна для суспільно активних осіб. У випадку української меншини в Польщі, активність її представників ґрунтувалася, передусім, на традиціях, релігії та мові, які відповідним чином підтримувалися у колі родини.

Події на Майдані Незалежності в листопаді 2013 р. стали для багатьох українців в Польщі та Німеччині стимулом до більшої активності політичного характеру. В обох країнах значна кількість українців вперше в житті активно долучилася до допомоги Україні. Анексія Криму Росією та її агресія проти України, підтримка нею сепаратистського руху на Сході української держави стали додатковими каталізаторами для більш активної громадської діяльності українців за кордоном та зміцнили їх самоідентифікацію з країною походження.

Події в Україні вплинули на прагнення українців за кордоном показати свою солідарність із співвітчизниками, яка, наприклад, проявляла себе у конкретній матеріальній та грошовій допомозі. Українські активісти в обох країнах прагнули також підтримати незалежність України, організовуючи різноманітні заходи та публічно демонструючи українську ідентичність. Серед інших цілей активності респонденти називали також стабілізацію державних структур.

Учасники дослідження, підтримуючи ідею реформ в Україні, дуже часто критикували сам процес через його низьку ефективність. Подібне спостереження

показує, що серед українців у Польщі та Німеччині зросла зацікавленість майбутнім української держави, яка до кінця 2015 р. слугувала скоріше основою для їхньої активності, ніж бар'єром.

Особливо в Німеччині українці відчували потребу протидіяти російській пропаганді в німецьких ЗМІ, зокрема, у питанні ролі радикальних правих сил під час Євромайдану. Українці в Німеччині також відчували необхідність представлення української точки зору на ті події. У Польщі ж, де ЗМІ характеризуються в основному позитивним ставленням до України, здобуття розуміння широкої громадськості не було для активістів першочерговим завданням. Підсумовуючи, у обох державах прослідковувалась наступна тенденція: громадська активність українців змінилась, і тепер вони проявляли себе не лише у діяльності, спрямованій до представників української спільноти, але і в ініціативах, спрямованих до польського та німецького суспільств.

Види та інструменти громадської активності

Діяльність українців в обох країнах мала формальний та неформальний характер. В той же час, було досить складно визначити, до якого виду активності належить конкретна діяльність, адже дуже часто формальна та неформальна діяльність тісно між собою перепліталася. Причина полягає у тому, що ініціативи, які створилися під час Євромайдану, носили більш неформальний характер та проявляли себе у спонтанності дій та реалізації багатьох ініціатив згідно нагальних потреб. Крім того, в інтерв'ю багато респондентів згадували, що вони долучалися до кількох ініціатив або формальних організацій одночасно. Все ж таки потрібно наголосити, що у Польщі, порівняно з Німеччиною, перед Євромайданом діяло значно більше активних зареєстрованих громадських організацій, які допомагали українцям. Проте саме в Німеччині з початку 2015 року ми спостерігаємо стрімкий процес формалізації діяльності українців.

В результаті російсько-українського конфлікту, в обох аналізованих країнах значно розширилася палітра громадської активності українців. Якщо раніше громадська діяльність концентрувалася більше на культурних заходах, то з часом вона доповнилася підтримкою співвітчизників у країні проживання через політичні акції, такі як демонстрації та зібрання, а також через гуманітарну допомогу. Гуманітарна допомога в обох країнах включала в себе збір одягу, продуктів харчування, медикаментів, медичного обладнання та грошей, котрі активісти передавали потребуючим в Україні.

Варто зазначити, що уряди як Польщі, так і Німеччини прийняли на лікування поранених громадян України, але соціальна допомога їм та їхнім сім'ям лягла на плечі саме українських волонтерів.

В той же час українська громада в обох країнах не нехтувала культурною та суспільно-політичною діяльністю, яка почала бути, в першу чергу, спрямованою до польського та німецького суспільств. Більшість ініціатив мала за мету популяризувати українську культуру, розвіювати міфи про Україну і представляти українську точку зору на події в цій державі. Іншим напрямком діяльності української громади у 2015 р. була також оцінка політичної ситуації в країні та ефективності реформ. Саме таким темам приділяли увагу українські активісти у Німеччині, щоб протидіяти російській пропаганді та зробити свій внесок у зміну проросійського ставлення багатьох німців.

Як уже згадувалося, оцінка та розуміння подій в Україні виглядали по-різному в польському та німецькому суспільствах, що зумовило різниці в активності українців у засобах масової інформації цих країн. У Польщі нерідко ЗМІ самі залучали представників української спільноти, котрі використовували цю нагоду, щоб покращити розуміння ситуації в Україні серед польського суспільства. У кульмінаційний момент протестів ці ж українці були основними контактними особами для польських журналістів. У Німеччині запрошення зі сторони журналістів траплялися порівняно рідко, тому українці змушені були докласти чимало зусиль, щоб хоч якось позначити свою присутність у дискусіях про Україну.

Аналогічну роль, але з різною інтенсивністю, відіграли в подіях навколо Євромайдану релігійні установи, а саме Українська греко-католицька церква. Вона часто слугувала місцем проведення різних заходів, створюючи платформу для обміну інформацією між зацікавленими сторонами. Церква досить часто також ставала місцем, де зацікавлений активіст міг значно розширити свою мережу контактів. Будучи місцем зустрічі для українців, парафія підтримувала їхню діяльність, надаючи приміщення для зустрічей, долучаючись таким чином до інтеграції українців. У випадку української меншини в Польщі, греко-католицька церква надалі залишається важливою інституцією для збереження ідентичності (мови та традицій).

Для української меншини в Польщі, як і для церковної влади, основним викликом (окрім залучення молоді) залишається необхідність задовольнити потреби мігрантів, котрі все частіше прибувають із центральних та східних областей України, в тому числі із зони воєнних дій. У випадку Німеччини, роль церкви не настільки помітна.

Представники української громади в Німеччині пояснювали це спостереження відносною організаційною слабкістю церковних структур у країні.

Кількість українських студентів у Польщі та їх концентрація в деяких наукових осередках впливає на те, що серед осередків активності української громади в країні респонденти часто називали університети. У Німеччині ж вищі навчальні заклади в категорії осередків української активності згадувалися рідко. В обох країнах вагому роль в громадській активності відіграли громадські організації – спілки, неурядові організації та фундації⁴, які або були засновані українцями, або діяли на користь української громади.

Середовище громадської активності

Громадська активність українців у Польщі та Німеччині вплинула на відносини в середовищі спільноти в обох країнах. У Польщі, в результаті подій, що відбулися протягом останніх кількох років, покращилися відносини між українською меншиною та мігрантами (між організаціями, які їх представляють). Проте відносини між вищеназваними групами досі важко назвати ідеальними, тому що головні цілі їхньої діяльності все ще різні. Крім того, респонденти згадували про різницю поколінь, яка помітно впливає на ефективність діалогу між активістами.

На прикладі меншини у Польщі, можна зауважити, що старше покоління все ще займає найважливіші посади у більшості органів, тримаючи важелі управління у своїх руках. Подібна ситуація може створювати непорозуміння між меншиною та представниками молодого покоління мігрантів, які все частіше прибувають до Польщі на навчання або у пошуках роботи. Крім того, середовищу мігрантів не вистачає консолідації та інституціоналізації своєю діяльності, адже все ще переважають ініціативи неформального характеру між окремими групами осіб (чи індивідуально) у різних регіонах країн перебування.

У Німеччині Євромайдан та російсько-український конфлікт спонукали українців до створення нового сконсолідованого середовища в розумінні *діаспоричної спільноти* українців. Саме почуття єднання і власної спільноти зменшили різниці між різними організаціями *старої діаспори* і різними поколіннями. З *діаспоричною спільнотою* стали себе асоціювати українці, які ще до 2013 р. майже не мали контакту з українцями у Німеччині. Подібно до ситуації у Польщі, варто додати, що події довкола Євромайдану

⁴ Така форма організації як фундація була все ж притаманна лише українській громаді у Польщі.

все ж таки не до кінця знівелювали всі різниці у середовищі активних українців у Німеччині.

Для розвитку сильнішої та активнішої спільноти українців у Польщі та Німеччині ключовим виявилось використання соціальних мереж (зокрема, мережі Фейсбук). Використання інтернет технологій не лише пришвидшило розповсюдження інформації серед української громади, а й дозволило їй представникам відслідковувати події у себе на батьківщині в реальному часі. Таким чином, соціальні мережі (Фейсбук, Твіттер та інші інтернет-платформи) дозволили українцям долучитися до подій Революції гідності, що значно підвищило їхню мотивацію до подальшої активнішої діяльності поза межами власної держави. Використання соціальних мереж вплинуло на розбудову соціального капіталу української громади за кордоном, незважаючи на структурні та суспільні різниці між групами активних українців.

Беручи цей аспект активності українців до уваги, варто поставити запитання, чи на даному етапі розвитку української спільноти ми все ще можемо застосувати для її аналізу загальноприйняті в дослідження діаспори концепції, чи все ж розвиток української громади у обох державах краще описувати за допомогою поняття *віртуальна діаспора*. Представники української спільноти за кордоном, одночасно із співвітчизниками, мають доступ до подібних чи навіть тих самих джерел у соціальних мережах, котрі дають їм можливість регулярної участі в дискусіях, що стосуються ситуації в країні походження. Віртуалізація середовища активності дає українцям право вільнішого вибору способу та місця, в якому їх активність може себе проявляти та водночас ставить під сумнів концепт національних дискурсів, які обмежуються кордонами країни. Важливим питанням, яке постає перед дослідниками, є те, чи на прикладі української діаспори ми бачимо зародження транснаціонального простору, який впливає на формування спільноти. Завдяки соціальним медіа, на усіх рівнях зменшується дистанція до країни походження, і тому виникає питання, чи цей процес має якісний вплив на діаспору та її інтеграцію в приймаюче суспільство. Разом з тим, зменшення значення факторів, які відрізняли українців, принаймні у віртуальному середовищі активності, позитивно впливає на розвиток соціального капіталу завдяки збільшенню кількості взаємодій між конкретними особами, особливо враховуючи те, що спостерігається поступовий занепад традиційних структур розвитку соціального капіталу, котрий ми спостерігаємо на прикладі зменшення кількості членів партійних структур і профспілок. З огляду на це, варто також дослідити, чи здатна віртуалізація

діаспори позитивно вплинути на розвиток громадянського суспільства та інтеграцію представників української спільноти в суспільство приймаючої країни.

Відносини з українською владою та інституціями країни перебування

Для українців Польщі та Німеччини важливими інституціями залишаються посольства та консульства України. Респонденти в обох країнах погоджувалися, що співпраця з українськими установами покращилася лише після повалення режиму Віктора Януковича. Особливо це помітно у Німеччині, де українські активісти дуже часто позитивно відгукувалися про ініціативи посольства та консульств України у Німеччині, які були здійснені саме з весни 2015 року. До них належать в першу чергу зустрічі представників українських ініціатив та організацій, які дали змогу активістам познайомитися та обмінятися досвідом. До того часу в Німеччині, наприклад, негативне ставлення до посольства під час Євромайдану підкреслювалось тим, що в центральному офісі Фонду імені Гайнріха Бьоля в Берліні (будинок знаходиться навпроти посольства) було створено “Євромайдан Варта Берліну” як альтернативу офіційному державному представництву українців у цій країні.

У Польщі Євромайдан досить позитивно вплинув на відносини української спільноти з місцевою владою в різних регіонах держави. У Німеччині такого роду співпраця зустрічалася набагато рідше, що можна пояснити невеликою кількістю українських ініціатив формального характеру. Варто зазначити, що у відповідь на Революцію гідності уряди обох країн, Польщі та Німеччини, виділили додаткові кошти на допомогу Україні.

Загалом, українці по-різному оцінюють свій досвід співпраці із державними органами країн перебування, в більшості випадків респонденти посилалися на свій особистий досвід, який нерідко також залежав від рівня інтеграції конкретної особи в суспільство країни перебування.⁵ З однієї сторони, у розмовах порушувалася тема легалізації перебування та пов'язані із цим труднощі. З іншої сторони, неодноразово респонденти позитивно згадували перебіг інших процедур – в Польщі, наприклад, українці говорили про нескладний процес заснування громадських організацій, навіть

⁵ Беручи до уваги більш репрезентативне дослідження, варто згадати, що найновіше видання індексу MIPEX (www.mipex.eu), котрий порівнює саме інтеграційні політики 38 країн світу (звертаючи особливу увагу на законодавчу базу держав) показує що Польща в категорії участі мігрантів в [політичному] житті займає передостаннє місце (випередивши Румунію). Експерти визначили, що умови в країні (перед усім на державному рівні) не сприяють участі мігрантів у політичному житті держави. У Німеччині ситуація виглядає краще (10 місце) – дослідники назвали умови відносно сприятливими. Варто додати, що в рамках дослідження MIPEX вчені із декількох країн порівняли виборчі права мігрантів, їх участь у консультаційних органах та фінансування діяльності ініціатив мігрантів.

беручи до уваги той факт, що загалом ця процедура вважається досить бюрократичною. У Німеччині вирішення бюрократичних питань, на думку українців, виглядає набагато складніше. Респонденти скаржилися на непростий процес реєстрації нових організацій, а саме на складнощі при складанні статуту неприбуткової організації.

Взаємодія із польським, німецьким та українським суспільствами

Різна ситуація українських громад у Польщі та Німеччині, різні суспільні контексти, історія відносин між цими державами і Україною вплинули на бачення української активності суспільствами аналізованих країн. У Польщі діяльність українців ще більше зміцнила позитивне сприйняття спільноти в очах поляків, розвіюючи міфи та негативні стереотипи у суспільстві. У Німеччині респонденти нарікали на низьку зацікавленість німецького суспільства в їх діяльності та загальну байдужість до України. У них часто було враження, що їх не розуміють або ж просто прирівнюють до росіян. Враховуючи це, їм було важко змінити образ України у німецькому суспільстві. Тому один з викликів, який постає перед українськими активістами, полягає у розповсюдженні знань про Україну та представленні українських інтересів у Німеччині.

Попри відсутність відповідної правової бази (інтеграційної політики, затвердженої на державному рівні), у Польщі під час Євромайдану та в перший період після подій на Сході та Анексії Криму, допомога польського громадянського суспільства та влади була більш помітною, ніж у Німеччині. Явище можна пояснити не лише історичною та культурною близькістю країн, але й політичною волею місцевих еліт допомогти українцям з огляду на важку ситуацію в країні-сусіді (потенційний вплив ситуації на Польщу) та особливо через значне збільшення міграційних потоків із України до Польщі (ще перед Євромайданом українці склали найбільшу групу іноземців – в тому числі серед студентів та трудових мігрантів). Респонденти ж у Німеччині вказували на те, що лише німці, які вже мали особистий контакт з Україною, долучалися до їхніх ініціатив. Також кооперація між українською спільнотою та громадянським суспільством у Німеччині була скоріше винятком із загального правила. На відміну від Чорнобильської катастрофи, ні Євромайдан, ні війна не спонукали німецьке громадянське суспільство на той час до більш активної підтримки українців.

У Німеччині та Польщі помітною була співпраця місцевих організацій із подібними ініціативами, які знаходилися в Україні. Дуже часто співпраця між організаціями була у сфері гуманітарної допомоги. У Польщі українська меншина

ділилася з українськими партнерами своїм досвідом із періоду трансформації (реформа самоврядування і т. д.). Не маючи надто великої довіри до українських організацій, представники меншини активніше розвивали подібні ініціативи саме на території Польщі, запрошуючи українських активістів на навчання (семінари, навчальні візити та тренінги). В обох країнах активісти неформальних рухів охоче використовували вже існуючі контакти, проте більшість з них не переставала розширювати свою мережу знайомств.

Виклики для середовища активістів у Німеччині та Польщі

Для активістів обох країн дуже важливою є наявність відповідної інфраструктури, яка допомагає їм активно вести поточну діяльність. У цьому аспекті досвід українців Німеччини та Польщі на даному етапі розвитку обох громад виглядає по-різному. Варто звернути уваги на те, що в Німеччині після подій Революції гідності відбувається процес інституціоналізації діяльності українців.

У Польщі українські організації стикаються з фінансовими труднощами, адже на постійну підтримку може розраховувати лише декілька організацій. Загалом же, ініціативам мігрантів (не громадянському суспільству в цілому) не вистачає допомоги зі сторони держави, яка б спрваджувалася передусім до забезпечення гнучких інструментів фінансування, що дозволили б новоствореним організаціям стабілізувати свою діяльність у країні. У той же час варто нагадати, що після періоду підвищеної зацікавленості Україною, рівень підтримки із боку польського суспільства поступово падає (явище, яке респонденти описали як *втома Україною*).

У Німеччині найбільше допомоги надходило від представників самої української діаспори. Грошова підтримка надавалася вже існуючим організаціям. Допомога від громадян Німеччини надходила лише у поодиноких випадках. Нерідко новостворені організації, через відсутність досвіду в написанні проектів та їх реалізації, мали невеликі шанси на отримання фінансової допомоги від держави. Крім того, активістам часто не вистачало знань про те, як і де шукати фінансування для своїх організацій.

Додатковим викликом для активістів у аналізованих країнах стало продовження громадської діяльності, і все частіше можна спостерігати ознаки втоми від постійного волонтерства. Зменшення мотивації української громади є також частково результатом повільного процесу реформ в Україні.

Рекомендації

Результати дослідження дозволяють говорити про велику різноманітність формальних та неформальних ініціатив на території Німеччини та Польщі. Українські активісти, завдяки своїй діяльності, зміцнюють присутність української тематики в публічному дискурсі держав перебування. Крім того, вони надають гуманітарну допомогу постраждалим під час подій Євромайдану, а також особам, яким потрібна підтримка з огляду на воєнні дії на Сході України. Активісти у своїй діяльності в переважній більшості притримуються європейських норм та цінностей, які потім розповсюджуються серед українців на батьківщині і таким чином сприяють розвитку громадянського суспільства в Україні. Передусім через такий підхід до демократизації України в середовищі активістів, влада Польщі та Німеччини повинна бути зацікавлена в подальшій підтримці їх діяльності. Крім того, допомога активному середовищу мігрантів дозволяє розвивати інтеграційний потенціал українців і залучати їх до зміцнення громадянського суспільства у державах, в яких вони перебувають. На основі дослідження вдалося сформулювати кілька рекомендацій, які допоможуть краще зрозуміти специфіку українського середовища в Польщі та Німеччини, а також запропонувати ефективні інструменти підтримки українців.

Рекомендації для влади Німеччини

У випадку німецької влади передусім варто звернути увагу на потребу **розбудови співпраці між німецькими та українськими ініціативами**, адже дослідження показало ледь помітну взаємодію між організаціями. Для українців співпраця з німецькими організаціями є унікальною можливістю перейняти досвід німецьких колег у сфері інституціоналізації та професіоналізації своєї діяльності. Крім того, це дає можливість для українських активістів регулярно інформувати німецьке суспільство про Україну. Для німецьких організацій більш активна співпраця із українським середовищем створює ж передусім можливість отримання перевіреної та вичерпної інформації про події в Україні та доступ до нових організацій, які працюють в Україні. Така форма кооперації як щорічний українсько-німецький форум могла би стати успішною платформою для налагодження такої співпраці. Ініціювати та підтримувати його могли

б не лише українські та німецькі організації, але і німецькі державні інституції такі як, наприклад Федеральне Міністерство закордонних справ.

Як неодноразово зазначалося в тексті, після Євромайдану на території Німеччини почало діяти багато українських ініціатив. Для багатьох активістів це був перший досвід громадської активності. Варто додати, що відсутність досвіду в професіоналізації громадських ініціатив загалом притаманна багатьом новим ініціативам. Саме тому важливою є **допомога німецької влади в розбудові нових організацій (анг. capacity building)** – йдеться насамперед про впровадження систематичної підтримки у вигляді юридичних консультацій та інформаційних центрів. Дослідження показали, що вищезазначена підтримка надається не всюди на місцевому рівні, тому варто розглянути доцільність впровадження такого типу інструментів більш частіше на місцевому рівні.

Окремою темою, котра заслуговує на увагу, є **доступ до інформації щодо можливостей фінансування громадської активності**. Респонденти неодноразово скаржилися на відсутність достатньої інформації щодо умов отримання фінансової допомоги. Беручи до уваги той факт, що інформація про дотації доступна не тільки на загальнодержавному рівні, але і в окремих сферах громадської діяльності, для німецької влади основним завданням є більш ефективне представлення таких можливостей у суспільстві та залучення до цього процесу недержавних інституцій.

Наступним кроком повинен стати **перегляд процедур надання фінансової допомоги**. Під час інтерв'ю з експертами можна було зауважити, що більшість проектів, фінансованих Міністерством закордонних справ Німеччини, має короткостроковий характер. Крім того, активісти також зазначали, що фінансування отримують в основному організації, які уже багато років займаються громадською діяльністю. Ключовими аспектами підтримки українського середовища повинні стати інструменти, які дозволяють розвивати менші та молодші організації, члени яких ще не мають великого досвіду професіоналізації громадської діяльності.

Врешті, активісти і експерти звертають увагу на те, що німецька влада і засоби масової інформації не достатньо залучають до процесу прийняття рішень представників їхнього середовища. Зокрема, йдеться про сфери, в яких порушуються питання співпраці з Україною. У Німеччині проживає досить велика група українських експертів, тому німецькі політики та ЗМІ повинні більш активно дослухатися до їхньої думки.

Тільки **активне залучення представників українського експертного середовища** дозволить об'єктивно інформувати німецьке суспільство про події в Україні.

Рекомендації для влади Польщі

Беручи до уваги збільшення кількості українських мігрантів в Польщі після Євромайдану і воєнних дій на Сході України, для влади ключовим стає **активне залучення (інтеграція) представників української спільноти в повсякдення життя польського суспільства**. Відсутність таких інструментів може стати причиною того, що українці будучи найбільшою групою мігрантів у Польщі будуть розвиватися ізольовано від решти членів суспільства, що загалом матиме негативні наслідки для соціальної згуртованості польської держави та її громадян. Помилкою для польської влади буде оцінка Євромайдану, як явища, подібного до Помаранчевої революції, тобто як короткочасного сплеску громадянського суспільства України. Варто звернути особливу увагу на те, що Євромайдан – це лише початок шляху до демократичного розвитку України. Подібний підхід дозволить поступово зміцнювати соціальний капітал представників українського середовища. Події Євромайдану та їх відголос у Польщі показали, що організації, засновниками яких є мігранти, все частіше відіграють дуже важливу роль у діалозі з польською владою. Головною рекомендацією для представників останньої є підтримка подібних ініціатив, зокрема, шляхом **впровадження більш гнучкої політики доступу до фінансування**. Як зазначають респонденти, з огляду на відсутність бюджету на довготривалу діяльність, багато організацій змушені брати участь в грантових конкурсах, конкуруючи при цьому із більш досвідченими організаціями з Польщі. Подібно до Німеччини, варто звернути особливу увагу на професіоналізацію українських ініціатив (особливо новостворених), що в майбутньому дозволить створити платформу для діалогу між представниками польського та українського суспільств. Для польської влади важливо правильно розпізнати додану вартість, яку організації мігрантів вносять в міграційну політику, а також в розвиток громадянського суспільства в цілому.

Дослідження підтвердило, що сучасна українська міграція до Польщі має неоднорідний характер. Група трудових мігрантів, яка прибуває щороку на сезонні роботи чи меншина вже не є однорідними середовищами активності українців. Зокрема, на увагу заслуговує спільнота українських студентів, яка щороку збільшується. Крім того, все частіше в Польщі ми зустрічаємо висококваліфікованих працівників із

України. Для польської влади важливо зрозуміти, що кожна з цих груп потребує індивідуального підходу до інтеграції та вирішення питань, пов'язаних із перебуванням на чужині. Важливим в даній ситуації є **опрацювання на державному рівні комплексної міграційної політики та ухвалення політики інтеграції** громадян третіх країн. Українці, будучи найбільшою групою іноземців в Польщі, повинні зайняти особливе місце в обох стратегічних документах.

Із розмов з активістами та експертами стає зрозуміло, що після багатьох років допомоги Україні в демократичних реформах, частина польського суспільства відчуває розчарування відсутністю результатів. Для відновлення зацікавленості українським питанням у Польщі важливим є **активне залучення українців до процесу перебудови української держави**. В певній мірі невикористаним залишається потенціал української меншини, представники котрої мають не тільки досвід демократичних змін у Польщі, але часто також політичний досвід участі в органах самоврядування. При цьому для польської влади важливо залучити в рамках допомоги Україні не тільки меншину, але й мігрантів, створюючи тим самим платформу співпраці між цими середовищами.

Важливим елементом якісної та прозорої допомоги зі сторони Польщі українцям у процесі реформування держави є **потреба співпраці з перевіреними організаціями та надійними партнерами в Україні**, котрі представляють справжні інтереси українського суспільства та вирішують його актуальні проблеми. Деякі респонденти звертали увагу на те, що частина українських організацій використовує складну ситуацію в країні та готовність міжнародного середовища допомогти більше як можливість швидкого та легкого заробітку, а не для цільової підтримки українського суспільства. Уряд Польщі повинен звернути особливу увагу на питання партнерства, залучаючись підтримкою лише тих організацій, котрі своєю діяльністю підтвердили щирість та прозорість намірів і разом з тим створюючи рівні та прозорі умови для залучення до проектної діяльності недосвідчених організацій та новостворених ініціатив. Польща повинна при цьому більш серйозно підтримувати ініціативи на Сході України, а також в тих регіонах держави-сусіда, в яких громадським організаціями та неформальним ініціативами потрібна додаткова допомога.

Рекомендації для влади України

Основною рекомендацією для української влади є **покращення сприйняття держави її громадянами**. Респонденти не раз згадували про відсутність довіри зі сторони суспільства до державних органів. Зміна іміджу – це завжди довготривалий процес, проте українська влада повинна вже зараз зробити відчутні кроки в напрямку покращення ефективності роботи дипломатичних установ.

У випадку Німеччини респонденти порушили питання відсутності української інституції, яка б могла стати центром культури і таким чином представляти українські традиції за кордоном. В описаній ситуації важливим є **створення такого осередку культури, який буде не тільки популяризувати Україну, але й сприяти самоорганізації різних середовищ українських активістів у Німеччині**, надаючи, наприклад, платформу для зустрічей та проведення заходів. У процес створення центру української культури повинна бути активно залучена українська спільнота, тому що тільки завдяки такому підходу можна буде ефективно використати знання українців про німецьке середовище.

Дослідження також показало, що співпраця між українцями Німеччини та українськими організаціями з України проявляється, передусім, в гуманітарній допомозі. Контакти між діаспорою та українськими організаціями в інших сферах діяльності менш помітні. **Щорічний форум співпраці на державному рівні, при відповідній підтримці України**, міг би стати хорошим початком зміцнення зв'язків між українськими представниками громадянського суспільства.

У випадку Польщі респонденти наголошували на потребі **легітимізації української діяльності в очах поляків за допомогою української влади**. Подібна допомога може проявлятися у вигляді фінансових вливань, а також у вигляді звичайної присутності представників державних органів на заходах, які проводяться українською спільнотою в Польщі. Крім того, для української влади важливою повинна стати підтримка нових, в тому числі неформальних ініціатив, які вже зараз становлять невід'ємну частину громадянського суспільства. Така допомога має стосуватися не лише ініціатив та організацій у Варшаві, а й тих, які знаходяться в інших регіонах Польщі.

Така установа як Посольство України у Варшаві є природною платформою для співпраці між різними середовищам українців, проте, на жаль, вона не використовується на повну силу. У випадку Польщі, досить довгий час роль координатора діяльності належала церкві, тому що українці більше довіряли саме

недержавним інституціям. Після подій Євромайдану українські дипломатичні установи отримали унікальний шанс на зміцнення своєї ролі як координатора громадської активності українців за кордоном, адже церква більше займається духовними потребами громадян, а світське життя залишається, в більшості, поза полем її діяльності.

Рекомендації для українських ініціатив та організацій у Польщі та Німеччині

Після подій Євромайдану на території Німеччини з'явилося чимало нових ініціатив, які зараз перебувають на етапі інституціоналізації своєї діяльності. Значна частина діяльності має неформальний характер, тому для середовища українців Німеччини дуже важливо продовжувати **формалізувати свої структури у напрямку подальшої професіоналізації активності**. В майбутньому це дозволить їм більш ефективно вести діалог із владою та, що не менш важливо, отримувати гранти на діяльність. Подібна рекомендація має застосування також до активних українців в Польщі, для яких одним з головних завдань є консолідація та професіоналізація діяльності в період після Євромайдану.

У випадку діючих організацій варто **впровадити інтенсивнішу співпрацю по всій Німеччині, і не лише на регіональному рівні**, що дозволить українському середовищу бути краще представленим у суспільних дискусіях та підсилить їхні важелі впливу в німецькому суспільстві. Тісніша співпраця в рамках уже існуючих парасолькових організацій може також посилити сприйняття українського громадського суспільства у Німеччині.

Варто також зауважити, що українські неформальні ініціативи та організації рідко мають налагоджену співпрацю з іншими акторами у Німеччині. В більшості випадків вони бачать себе, в першу чергу, в ролі представників України, хоча у Німеччині існує дуже розвинута мережа організацій мігрантів, які співпрацюють між собою і яких підтримує держава як на місцевому, так і на федеральному рівні. **Саме співпраця з організаціями мігрантів у Німеччині чи німецькими громадськими організаціями** дуже потрібна, адже вона надає можливість перейняти досвід та розбудовувати власну мережу контактів. **Ця ж рекомендація також стосується співпраці з українською діаспорою в інших країнах.**

Респонденти в Німеччині неодноразово говорили про потребу **доступу до вичерпної інформації щодо заснування організацій та можливостей подальшого**

фінансування громадської діяльності. Багато відповідей на запитання можна знайти на уже існуючих інформаційних порталах. Особливої уваги заслуговує сторінка Федерального відомства з питань міграції та біженців⁶, яка надає вичерпну інформацію щодо роботи організацій мігрантів та рекомендації, які представлені в практичному посібнику «KOMMIT – Management-Handbuch für Migrantenorganisation».⁷ Крім того, така ініціатива як Федеральна спілка громадської діяльності (нім. Bundesnetzwerk Bürgerliches Engagement) організовує кожного року з'їзд організацій мігрантів з метою надання інформації про різні можливості. Варто також згадати Фонд Співпраця (нім. Stiftung Mitarbeit), який зібрав практичні поради в інформаційній посібнику “Дороговказ для громадянського суспільства” (нім. Wegweiser Bürgergesellschaft)⁸, інформаційний портал Akquisos⁹ від Федерального центрального відомства політичної освіти (нім. Bundeszentrale für politische Bildung), ініціатива Engagement Global¹⁰ тощо. Також на сайті Європейської Комісії є перелік можливостей для отримання грантів на проекти.¹¹

У випадку Польщі ключовим є **діалог між мігрантами та національною меншиною.** Хоча ці середовища здебільшого мають різні цілі та можливості їх реалізації, Євромайдан показав потенціал до створення спільних ініціатив, які зможуть краще задовільнити потреби українців. Меншина у Польщі чи представники старої діаспори в Німеччині мають неоціненний досвід демократичних змін, яким вони повинні ділитися із молодшими представниками українських мігрантів, котрі в свою чергу мають чимало свіжих та інноваційних ідей, а також навичок, які дозволять їм краще розуміти майбутні потреби середовища українців.

Для українців Польщі важливою передумовою успішної діяльності є також підтримка розвитку потенціалу **нових лідерів**, котрі зможуть об'єднати середовище довкола спільних ідей. Євромайдан показав, що особливо серед молоді все частіше можна буде зустріти активістів, котрі готові вже зараз активно включитися в процес демократизації України. Для середовищ в обох країнах важливо, щоб такі особи

⁶ Федеральне відомство з питань міграції та біженців, Організації мігрантів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bamf.de/DE/Willkommen/VerbaendeOrganisationen/Migrantenorganisationen/migrantenorganisationen-node>

⁷ Федеральне відомство з питань міграції та біженців, KOMMIT – Management-Handbuch für Migrantenorganisation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.raa-brandenburg.de/Portals/4/media/UserDocs/ib_kommit.pdf

⁸ Фонд Співпраця, Дороговказ для громадянського суспільства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buergergesellschaft.de>

⁹ Федеральне центральне відомство політичної освіти, Akquisos. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bpb.de/partner/akquisos/>

¹⁰ Engagement Global. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.engagement-global.de/unsere-service.html>

¹¹ Європейська Комісія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/contracts_grants/contracts_de.htm

продовжували мати довіру і підтримку спільноти після того, як бурхливі події Революції гідності залишаться у минулому. У цьому аспекті дуже важливу роль відіграє влада країн походження та перебування, котра повинна створити відповідні умови для розвитку нових лідерів (тренінги, курси менторів, індивідуальний консалтинг тощо).

Рекомендації для Європейського Союзу

Українські організації у Німеччині майже не подають проектних заявок на участь у конкурсах, які проводить ЄС. Причиною цього може бути недостатньо активна інформаційна кампанія ЄС, яку варто покращувати. Серед ініціатив ЄС особливої уваги заслуговує Європейський фонд на підтримку демократії (анг. European Endowment for Democracy), який дозволяє менш досвідченим ініціативам отримувати фінансову підтримку на перший період діяльності. **ЄС повинен передусім звертати увагу на доцільність та додану вартість проектів, а не на виконання формальних процедур надання коштів. Рекомендується також вести більш ефективну інформаційну кампанію про існуючі інструменти підтримки та впроваджувати більш еластичні інструменти** надання фінансової допомоги представникам громадянського суспільства. Разом з тим, важливо, щоб ЄС при аналізі пророблених проектів звертав увагу не лише на фінансову звітність організацій. На прикладі українських ініціатив та організацій у Німеччині та Польщі чітко видно, що найбільша частина роботи лягає на плечі волонтерів, і обсяг цієї роботи не можна виміряти у грошовому вираженні. **Саме якісний аналіз виконаних проектів дасть змогу оцінити весь обсяг роботи та її ефективність, а також забезпечить сталу підтримку діяльності громадських організацій.**

Врешті, респонденти, відповідаючи на питання про євроінтеграцію, звертали увагу на рішення ЄС щодо надання Україні безвізового режиму. Цей крок зі сторони ЄС розглядається респондентами не лише як політичне, але й як символічне рішення, котре формально визнає місце України в європейській сім'ї. Відкладання голосування щодо питання надання безвізового режиму у відповідних європейських інституціях, передусім з огляду на міграційну кризу, сприймається негативно українською спільнотою в обох країнах. Для того, щоб процес демократичних змін проходив більш успішно в Україні за підтримки її громадян, що проживають поза межами держави, ЄС повинен якнайшвидше **завершити процес надання безвізового режиму Україні.**

Додаток I – Українці в Польщі

УКРАЇНЦІ В ПОЛЬЩІ ТА ПІДСТАВИ ЇХ ПЕРЕБУВАННЯ	
Постійне місце перебування	20.252
Постійне місце перебування у статусі резидента ЄС	2.796
Тимчасове перебування	42.451
Міжнародна охорона на території Польщі (azyl)	-
Статус біженця (status uchodźcy)	2
Додатковий захист (ochrona uzupełniająca)	35
Гуманітарна підстава перебування (promoc humanitarna)	202
Згода на перебування (pobyt tolerowany)	3
ЗАГАЛОМ	65.866

Статистика Управління до справ іноземців (UdSC) щодо загальної кількості громадян України, які мають дійсні документи на перебування на території Польщі (станом на 01.01.2016)¹²

ПРИЧИНИ ПЕРЕБУВАННЯ	2013	2014	2015	2016 (станом на 30.04.2016)
Возз'єднання сім'ї	2450	2726	3888	3236
Навчання	2351	3798	7054	2668
Робота	3863	8307	23925	11327
Інші причини	931	2277	2997	-
ЗАГАЛОМ	9595	17108	37883	17231

Статистика Управління до справ іноземців (UdSC) щодо загальної кількості громадян України, яким було видано дозволи на тимчасове перебування (рішення видані в 2013-2016 роках)¹³

Додаток II - Українці в Німеччині

Тривалість перебування	Менше 4 років	4-8	8-10	10-15	15-20	20-30	30 +	В загальному
Громадяни України	24.140	13.889	9.060	48.455	25.555	6.760	83	127.942

Статистика Федерального відомства з питань міграції та біженців станом на 2014 р.¹⁴

¹² <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne//> (станом на 28.06.2016)

¹³ <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/biezaca-sytuacja-dotyczaca-ukrainy//> (станом на 28.06.2016)

¹⁴ <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Migrationsberichte/migrationsbericht-2013.html?nn=1663558> (станом на 30.06.2016)

Дозвіл на перебування – Причини перебування	2011	2012	2013	2014
Возз'єднання сім'ї	1.772	1.937	2.141	2.642
Навчання	1.014	1.137	1.071	1.385
Робота	1.441	1.495	1.304	1.759
Інші	267	215	228	439

Статистика Федерального відомства з питань міграції та біженців за 2011-2014 роки¹⁵ щодо громадян України, які отримали тимчасове і постійне перебування на території Німеччини (видані рішення).

¹⁵ <http://www.bamf.de/DE/DasBAMF/Forschung/Ergebnisse/Migrationsberichte/migrationsberichte-node.html> (станом на 30.06.2016)